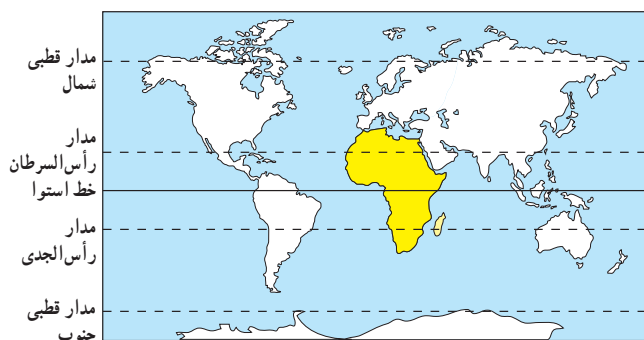

ویژگی های طبیعی و انسانی افریقا

درس ۲۲

افریقا

موقعیت و وسعت

قاره افریقا بعد از آسیا دومین قاره وسیع جهان است.

به نقشه روبه‌رو توجه کنید. قاره افریقا بین کدامیک از

اقیانوس‌ها قرار گرفته است؟ قاره افریقا در دو نیمکره شمالی و

جنوبی گسترده شده و مدار استوا از وسط آن عبور می‌کند.

این قاره از سواحل دریای مدیترانه تا دماغه امید نیک* امتداد

یافته است. اکنون به نقشه طبیعی افریقا دقت کنید. این قاره از طریق

کدام تنگه‌ها و کانال از آسیا و اروپا جدا می‌شود؟

افریقا چه نوع فلاتی است

قله های مهم افریقا را نام ببرید

ناهمواری های افریقا

افریقا، فلاتی وسیع و کم ارتفاع است و کوه های بلند کمتر در این قاره، دیده می‌شود. تنها چین خوردگی مهم افریقا در

شمال غربی این قاره، رشته کوه اطلس است. در شرق افریقا، قله های مرتفع کنیا (۵۲۰۰ متر) و کلیمانجارو (۵۹۰۰ متر) قرار

دارند. همچنین دریاچه های زیادی در این منطقه وجود دارد که اغلب در اثر فرونشستن زمین یا شکستگی های بزرگ در پوسته

زمین به وجود آمده است. این شکستگی ها موجب می‌شود که آبشارهایی در مسیر رود، پدید بیاید.

چرا در افریقا آبشار های زیادی به وجود آمده است

○ آبشار ویکتوریا در اثر فرو ریختن آب های رود زامبزی در محل یک گسل (شکستگی)،

پدید آمده است.

چرا در افریقا محل مناسبی برای ساخت بنادر مناسب نیست

آیا می‌توانید چند دریاچه در شرق افریقا از روی نقشه نام ببرید؟

برخلاف قاره اروپا که دارای بریدگی‌های زیادی در سواحل است، کناره‌های افریقا صاف و بدون بریدگی (خلیج) است.

از این رو کناره‌های این قاره برای پهلو گرفتن کشتی‌ها و ساختن بنادر چندان مناسب نیست.

افریقا چه نوع آب و هوایی دارد

آب و هوا

* به طور کلی قاره افریقا آب و هوایی گرم دارد و در بیشتر قسمت‌های آن زمستان دیده نمی‌شود زیرا موقعیت افریقا

به گونه‌ای است که مدار استوا از وسط آن عبور می‌کند و خورشید در طول سال در مناطق استوایی و اطراف آن تا مدار

رأس‌السرطان و رأس‌الجدی تقریباً عمود می‌تابد.

* اما از نظر بارش این قاره به دو قسمت مرطوب و خشک، تقسیم می‌شود:

افریقای مرطوب (افریقای سبز):

نواحی اطراف خط استوا (از شمال تا دریاچه چاد و از جنوب تا رود زامبزی) آب و هوای گرم و مرطوب دارد. در این منطقه باران فراوان می بارد.

○ افریقای مرطوب، جنگل های استوایی، کنگو

افریقای خشک: هر چه از منطقه استوایی به سمت شمال و جنوب افریقا پیش برویم، از میزان باران و رطوبت کاسته شده و کم کم به آب و هوای گرم و خشک تبدیل می شود، به طوری که در شمال افریقا، صحرای بزرگ و در جنوب آن بیابان کالاهاری دیده می شود.

○ افریقای خشک، صحرا (Sahara) ی بزرگ با تپه های ماسه ای عظیم

در افریقای سبز، رشد درختان به حدی است که گاهی ارتفاع آنها تا ۵۰ متر می رسد. برگ های این درختان در خزان و زمستان نمی ریزد. هر روز باران می بارد. گاهی شاخه نوعی از درختان به زمین می رسد، ریشه می گیرد و به درخت تازه ای تبدیل می شود. بوته زارهای زیر درختان، رفتن به جنگل ها را مشکل می کند. انواع حشرات، نیش نوعی مگس به نام تسه تسه که موجب بیماری خواب می شود، پشه ها و میمون های بزرگ جثه و مارها و عنکبوت های بزرگ در این جنگل ها زندگی می کنند.

صحرا (Sahara) نام بزرگ ترین بیابان جهان است که بخش وسیعی از شمال قاره افریقا را دربر می گیرد. وسعت آن ۸/۵ میلیون کیلومتر مربع (تقریباً ۵ برابر وسعت ایران) است. دما در بیابان صحرا در هنگام روز در سایه به ۵۷ درجه سانتی گراد می رسد و هنگام شب به زیر صفر کاهش می یابد. بلندترین تپه های ماسه ای جهان که گاه ارتفاع آنها تا ۴۳۰ متر می رسد، در این بیابان دیده می شود.

*بخش کوچکی از شمال آفریقا که در مجاورت

دریای مدیترانه قرار گرفته آب و هوای مدیترانه‌ای دارد.

رودها

رودهای نیل، کنگو، نیجر، اورانژ و زامباز رودهای

مهم و پرآب آفریقا هستند. رودهای پرآب آفریقا در مصب خود

جلگه‌ها و دلتاهایی ایجاد کرده‌اند. برخی رودها در مسیر خود

در جاهایی به شکست‌های بزرگ زمین برخورد می‌کنند که

برای کشتیرانی مناسب نیستند.

رود نیل، طولانی‌ترین رود جهان است (۶۶۹۵

کیلومتر).

○ رود نیل از شهر قاهره پایتخت مصر عبور می‌کند.

چرا رودهای آفریقا برای کشتیرانی مناسب نیستند

فعالیت

۱- کار برگه شماره (۱۶) نقشه خوانی آفریقا را در کلاس انجام دهید.

۲- جدولی ترسیم کنید. سپس به طور گروهی و با همفکری یکدیگر ویژگی‌های طبیعی آفریقا و اروپا را مقایسه کنید (وسعت، ناهمواری، آب و هوا، رودها و سواحل).

۳- گفت‌وگو کنید:

- آیا ویژگی‌های طبیعی یک ناحیه مثل آب و هوا، رودها، بریدگی سواحل، پستی و بلندی‌ها و پوشش گیاهی بر فعالیت‌های انسان و زندگی او تأثیر دارد؟ چگونه؟

- به نظر شما ویژگی‌های طبیعی قاره اروپا برای فعالیت‌های انسانی مناسب‌تر است یا آفریقا؟ چرا؟ در کدام محیط انسان‌ها بیشتر باید تلاش کنند؟

- آیا انسان‌ها می‌توانند با مشکلات محیط طبیعی مقابله کنند و شرایط محیط را تحت کنترل (واپایش) خود در بیاورند؟ مثال بزنید.

جمعیت

چه جاهایی از آفریقا خالی از جمعیت هستند

به نمودار مقایسه‌ای جمعیت قاره‌ها در فصل ۹ توجه کنید. قاره آفریقا با آنکه دومین قاره وسیع جهان و محل تمدن‌های

بزرگ بوده است، اما اکنون نسبت به وسعت خود جمعیت کمی دارد. بخش‌های وسیعی از بیابان بزرگ آفریقا و جنگل‌های انبوه

استوایی، خالی از جمعیت است. استعمارگران اروپایی چه ار مغانی برای آفریقا داشته اند

در طول پانصد سال گذشته، استعمار اروپاییان، نسل‌کشی گسترده، جنگ‌های داخلی و قحطی‌های بی‌دری، جمعیت زیادی

از این قاره را کم کرد و عدم رعایت بهداشت، شیوع بیماری‌های مختلف و خشکسالی‌ها نیز جلوی رشد جمعیت را گرفت.

مردم آفریقا از چه نژادی هستند

نژاد و زبان

بیشتر مردم آفریقا از نژاد سیاه‌پوست هستند. مردم شمال صحرای بزرگ آفریقا که در مجاورت دریای مدیترانه زندگی می‌کنند و بخش کوچکی از جنوب قاره آفریقا، سفیدپوستند.

ساکنان کشورهای شمال صحرای بزرگ آفریقا مانند مصر، الجزایر و مراکش به زبان عربی صحبت می‌کنند. مردم سایر کشورهای آفریقایی به زبان محلی یا به زبان‌های قبلاً تحت نفوذ و استعمار آنها بوده‌اند (مانند فرانسوی یا انگلیسی) صحبت می‌کنند.

مردم آفریقا به چه زبانی صحبت می‌کنند

○ مردم کوچ‌نشین، شمال آفریقا

وقتی اروپاییان استعمارگر، قاره آمریکا را کشف و تصرف کردند، آفریقاییان را برده و به صورت برده، برای کار کردن در مزارع و معادن به آنجا بردند. بین سال‌های ۱۵۰۰ تا ۱۸۰۰ میلادی که میلیون‌ها سیاه‌پوست با کشتی به آمریکا برده می‌شد، وضع فجیع نگهداری برده‌ها در مسیر انتقال، سبب شد تا چند میلیون از آنها در طول مسیر جان خود را از دست بدهند.

این برده‌ها در آمریکا به صاحبان کشتزارها و معادن، فروخته می‌شدند. بردگان زندگی بسیار سختی داشتند و همواره توسط اربابان به شدت تنبیه می‌شدند. چند قرن استعمار آفریقا چنان تأثیر عمیقی بر این قاره گذاشت که امکان رشد و پیشرفت را از آنها گرفت.

○ برده‌داری در آفریقا

مردم آفریقا به چه ادبانی معتقد هستند

دین

بیشتر مردم کشورهای شمال آفریقا مسلمان هستند. به نقشه صفحه بعد توجه کنید و تعدادی از کشورهای مسلمان را نام ببرید.

مردم سایر مناطق آفریقا اغلب به دین مسیح یا مذاهب ابتدایی اعتقاد دارند.

○ مسجد حسن ثانی در شهر کازابلانکا و کشور مراکش، مناره

این مسجد با ۲۱۰ متر ارتفاع، بلندترین مناره مسجد دنیاست؛ این مسجد در ساحل دریا و بخشی از آن روی آب قرار دارد.

اقتصاد افریقا چگونه هستند

اقتصاد افریقا

* قاره افریقا از نظر منابع طبیعی، ثروتمند است. در این قاره معادن نفت، طلا، الماس، مس و جنگل‌های عظیم وجود دارد. با این حال قاره افریقا در مقایسه با سایر قاره‌ها به دلایلی از توسعه و پیشرفت بازمانده است. به طور کلی عوامل توسعه نیافتگی قاره افریقا را به دو گروه می‌توان تقسیم کرد:

۱- عوامل خارجی: از مهم‌ترین علل عدم پیشرفت قاره افریقا، استعمار کشورهای اروپایی و غارت منابع آنها بوده است. امروزه نیز دخالت کشورهای قدرتمند در ایجاد جنگ‌ها و بحران‌ها در این قاره ادامه دارد.

۲- عوامل داخلی: شرایط سخت محیطی (جنگل‌های انبوه، بیابان‌های وسیع، آب و هوای گرم)، شیوع بیماری‌ها، بیسوادی و آگاهی کم مردم، جنگ‌های داخلی و حکومت‌های وابسته و استبدادی نیز از علل عدم پیشرفت این قاره است.

* کشورهای قاره افریقا، بیشتر صادرکننده محصولات معدنی و کشاورزی هستند و مواد اولیه برای کارخانه‌های کشورهای صنعتی تولید می‌کنند. لذا صنعت در این قاره چندان رشد نکرده است.

○ استخراج کائوچو

محصولات کشاورزی آفریقا را بنویسید

در قاره آفریقا، بیشتر محصولات کشاورزی گرمسیری و استوایی چون قهوه، کاکائو و کائوچو تولید می‌شود. در اطراف دره نیل مزارع پنبه وجود دارد.

○ کاکائو

○ کشاورزی کنیا

جاذبه های گردشگری آفریقا را نام ببرید

○ گردشگری در پارک های ملی حیات وحش

جاذبه های گردشگری

سواحل شمال آفریقا در کنار دریای مدیترانه، پارک های ملی (وحش) و آثار باستانی کشورهای قدیمی، از جاذبه های مهم گردشگری در قاره آفریقا است.

۱

۲

○ خیابانی در حراره، زیمبابوه

۳

○ کازابلانکا، مراکش

۴

○ فروشگاه زیتون در کازابلانکا، مراکش

فعالیت

۴- الف) حدس بزنید تصویر (۱) کدام یک از جاذبه‌های گردشگری آفریقا را نشان می‌دهد؟ (ب) چرا زیتون از محصولات مهم کشور مراکش است؟

۵- پرس‌وجو کنید: از کاکائو چه استفاده‌هایی می‌کنیم؟

۶- پرس‌وجو کنید: کائو چو چیست و از آن چه استفاده‌هایی می‌شود؟

۷- جدولی رسم کنید و با همفکری یکدیگر پس از خواندن متن این درس، آفریقا و اروپا را در موارد زیر مقایسه کنید. (وسعت، جمعیت، رشد جمعیت، محصولات کشاورزی، صنعت، منابع طبیعی و زیرزمینی)

اروپا	آفریقا	
منابع و مواد معدنی آن کمتر از آفریقا است.	از نظر منابع طبیعی و مواد معدنی، غنی است.	● منابع طبیعی
		● وسعت

جریان‌های گرم دریایی: جریان‌های آب داخل اقیانوس هستند که دمایشان بیشتر از دمای آب اقیانوس است و (مانند یک رود) تحت تأثیر بادهای و نیروی چرخش زمین حرکت می‌کنند. یکی از جریان‌های آب گرم معروف، گلف‌استریم است که از حوالی استوا سرچشمه می‌گیرد و به اروپا می‌رسد.

شبه‌جزیره اسکاندیناوی: از نظر جغرافیایی شبه‌جزیره‌ای در شمال اروپا که شامل سه کشور سوئد، نروژ و فنلاند است اما از نظر فرهنگی به سه کشور سوئد، نروژ و دانمارک گفته می‌شود که روابط زبانی و فرهنگی مشترک دارند.

دماغه امید نیک: شبه‌جزیره‌ی صخره‌ای در ساحل جنوب‌غربی قاره‌ی آفریقا، که یکی از دریانوردان پرتغالی پس از کشف آنجا، چون این دماغه را راهی برای رسیدن به سرزمین هند می‌پنداشت، آن را امید نیک نامید.

شبه‌جزیره بالکان: شبه‌جزیره‌ای در جنوب‌شرقی اروپا که به سبب کوه‌های بالکان در بلغارستان به این نام، نامیده شده و شامل کشورهای یونان، آلبانی، بلغارستان، کرواسی، بوسنی و هرزگوین، اسلوونی، مقدونیه، صربستان، مونته‌نگرو، رومانی و بخش اروپایی ترکیه است.

لاپلند: سرزمین‌های سرد و قطبی که در شمال اروپا واقع شده و سوئد، فنلاند، نروژ و شمال روسیه را دربرمی‌گیرد و جایگاه قوم لاپ‌ها بوده است.

به کار بندیم

یکی از دو فعالیت زیر را انجام دهید:

الف) درباره‌ی یکی از موضوعات قاره‌ی اروپا یا آفریقا تحقیق کنید و اطلاعات به دست آمده را به صورت روزنامه دیواری در مدرسه نمایش دهید. (برای مثال: گرسنگی در آفریقا، تجارت برده، تبعیض نژادی، اتحادیه اروپا، کائوچو و کاکائو، استعمار در آفریقا، گردشگری در اروپا و آفریقا و...)

ب) تصویر روبه‌روی یکی از شخصیت‌های قاره‌ی آفریقا را نشان می‌دهد.

حدس بزنید او کیست؟

درباره‌ی زندگی و فعالیت‌های او تحقیق کنید و در یک صفحه به کلاس، گزارش دهید.

